

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 10.5.2007
KOM(2007) 242 lõplik

**KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA
SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Teatis Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskava kohta üleilmastuvas maailmas

{SEK(2007) 570}

KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA
SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Teatis Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskava kohta üleilmastavas maailmas

„Kultuuris peegelduvad kõik unistused ja teod, mis viivad inimlikkuse kujunemisele. Kultuur nõuab paradokside tunnistamist: mitmekesisuses tuleb näha ühtsuse põhimõtet, erinevusi tuleb arvestada mitte selleks, et lõhestada, vaid et veelgi rohkem rikastada kultuuri. Euroopa on kultuur või ta lakkab olemast.“ Denis de Rougemont

1. SISSEJUHATUS

Kultuur on inimkonna arengu ja tsivilisatsiooni häll. Kultuur paneb inimesed lootma ja unistama, ergutab meie meeli ja pakub uusi vaatenurki reaalsuse tunnetamisel. Kultuur liidab inimesi, õhutab dialoogi ja sütitab kirgi ning seda pigem ühendades kui lahutades. Kultuuri tuleks mõista kui mitmete erinevate vaimsete ja materiaalsete joonte kogumit, mis iseloomustab teatavat ühiskonda ja sotsiaalset rühma. Kultuur hõlmab kirjandust ja kunsti, aga ka eluviise, väärtussüsteeme, traditsioone ja uskumusi.

Dario Fo on tabavalt rõhutanud, et „...enne kui Euroopa majanduslikult ühines või enne kui ta oli majanduslike huvide ja kaubanduse tasandil kuju võtmas, oli kultuur see, mis ühendas kõiki Euroopa riike. Kaunid kunstid, kirjandus ja muusika on sidemed, mis hoiavad Euroopat koos.“ Tõepoolest, eurooplased jagavad ühist kultuuripärandit, mis on välja kujunenud sajandite jooksul, mil on tegeldud loomingu, rändamise ja kultuurivahetusega. Nad tunnevad uhkust rikkaliku kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse üle, mis on inspireerinud paljusid riike üle maailma ja inspireerib praegugi.

Euroopa Liidu omapära ja edu seisneb tema oskuses austada liikmesriikide erinevat, ent läbipõimunud ajalugu, samuti keelt ja kultuuri, püüeldes samal ajal ühtsete arusaamade ja reeglite poole, mis on taganud rahu, stabiilsuse, heaolu ja solidaarsuse ning koos kõige sellega tohutu kultuuripärandi ja loomingu rikkuse, mis tänu edukale laienemisele aina kasvab. Võttes aluseks põhimõtte ühtsusest erinevustes, on kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse austamine ning ühise kultuuripärandi edendamine Euroopa-projekti keskpunkt. Üleilmastavas maailmas on see vältimatam kui kunagi varem.

Tänapäeva Euroopas on kultuurivahetus varasemaga võrreldes väga elav ja tihe. EÜ asutamislepingus sätestatud liikumisvabadus on kultuurivahetust ja piiriülest dialoogi tunduvalt lihtsustanud. Tegevus kultuuri valdkonnas ja nõudlus kultuuritoodete järele levib ja kasvab kiiresti tänu enneolematule uute kommunikatsioonivahendite loodud ligipääsetavusele. Samal ajal on üleilmastumine suurendanud kokkupuutumist väga paljude erinevate kultuuridega kogu maailmast. See on teravdanud meie uudishimu ning tugevdanud kultuurivahetuse ulatust ja oskust sellest vahetusest kasu saada, mis on kaasa aidanud meie ühiskonna mitmekesisusele. Siiski on see ka tõstatanud küsimusi Euroopa identiteedi ning tema võimekuse kohta tagada sidus kultuurilise mitmekesisusega ühiskond.

Kultuuriline mitmekesisus ja kultuuridevaheline dialoog on kogu maailmas muutunud peamiseks väljakutseks üldise tasakaalu saavutamisel, mis põhineb rahul, vastastikusel mõistmisel ning ühiste väärtuste austamisel, nagu näiteks inimõiguste kaitsmine ja edendamine ning keelte kaitse. Sellega seoses tuleb 18. märtsil 2007 jõustunud UNESCO konventsiooni kultuuriliste väljendusviiside mitmekesisuse kaitsmise ja edendamise kohta vaadelda olulise sammuna, millele EL on suuresti kaasa aidanud.

Euroopa kultuuriline rikkus ja mitmekesisus on tihedalt seotud tema rolli ja tähtsusega maailmas. Euroopa Liit ei ole mitte lihtsalt majandusprotsess või kaubandusjõud, ta on juba laialdaselt – ja seda õigustatult – saavutanud enneolematu ja eduka sotsiaalse ja kultuurilise projekti staatuse. EL on ning peab veelgi enam üritama olla näide „pehmetest jõust“, mis rajaneb normidel ja väärtustel, nagu inimväärikus, solidaarsus, sallivus, väljendusvabadus, mitmekesisuse austamine ja kultuuridevaheline dialoog. Need on väärtused, mis – tingimusel, et neid hoitakse ja edendatakse – võivad olla homse maailma inspiratsiooniallikad.

Euroopa mitmekesisusel põhinev kultuuriline rikkus on olnud ja on järjest enam ka oluline eelis virtuaalses ja teadmistepõhises maailmas. Euroopa kultuurisektor on juba üsna dünaamiline majandustegevuse innustaja ja töökohtade pakkuja kogu ELis. Kultuurimeetmed aitavad edendada ka osalusühiskonda ja aitavad kaasa vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamisele ja ennetamisele. Nagu 2007. aasta kevadise Euroopa Ülemkogu järeldustes märgiti, on loomingulised ettevõtjad ja vilgas kultuuritööstus tulevikus unikaalseks innovatsiooniallikaks. Seda potentsiaali tuleb veelgi enam teadvustada ning täielikult ära kasutada.

Teatise eesmärk

Üha enam on selge, et ELi roll kultuurilise rikkuse ja mitmekesisuse edendamisel on ainukordne, seda nii Euroopas kui ka kogu maailmas. Samuti on selge, et kultuur on vältimatu vahend saavutamaks ELi strateegilisi eesmärke, milleks on heaolu, solidaarsus ja turvalisus ning veelgi nähtavam kohaloleku tagamine rahvusvahelisel areenil.

Käesolevas teatises, mis põhineb ulatuslikel aruteludel¹, analüüsitakse kultuuri ja Euroopa suhet üleilmastavas maailmas ning tehakse ettepanekuid ELi kultuurivaldkonna uue tegevuskava eesmärkide kohta. See tegevuskava peaks leidma toetust kõigi sidusrühmade (komisjon, liikmesriigid ja kodanikuühiskond ning Euroopa Parlament) hulgast. Seetõttu püüab komisjon luua uusi partnerlusi ja leida meetodeid kõigi osaliste vaheliseks koostööks.

2. ELI PANUS KULTUURI VALDKONNAS²

Kultuuri on üldiselt väga keeruline määratleda. Selle all võidakse silmas pidada kauneid kunste, sealhulgas mitmesuguseid kunstiteoseid, kultuuritooteid ja -teenuseid. Kultuuri mõiste hõlmab ka antropoloogilist tähendust. See on keele, kunsti, religiooni ja mütoloogia kaudu väljenduvate tähenduste, uskumuste, väärtuste ja traditsioonide sümbolse maailma alus. Sellisena mängib kultuur olulist rolli inimkonna arengus ning üksikisikute ja ühiskondade identiteetide ja harjumuste kompleksse mustri kujunemisel.

¹ Vt http://ec.europa.eu/culture/eac/communication/consult_en.html ja http://ec.europa.eu/development/body/theme/human_social/pol_culture1_en.htm

² Vt lisatud personali töödokumenti „Ühenduse kultuurivaldkonnas võetavate meetmete läbivaatamine“.

Käesolevas teatises keskendutakse peamiselt kultuuri erinevate tahkude tähtsusele nii ELis kui ka kolmandates riikides rakendatavate strateegiatega väljatöötamisel.

ELi meetmete aluseks kultuuri valdkonnas on asutamisleping. Artiklis 151 on sätestatud:

„Ühendus aitab kaasa liikmesriikide kultuuri õitsengule, ühtlasi respektides nende rahvuslikku ja regionaalset mitmekesisust ning samal ajal rõhutades ühist kultuuripärandit.“

„Ühenduse meetmetega püütakse ergutada liikmesriikidevahelist koostööd ning vajaduse korral toetada ja täiendada nende tegevust....“

„Ühendus ja liikmesriigid edendavad kultuuri valdkonnas koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.“

„Käesoleva lepingu teiste sätete kohaselt tegutsedes võtab ühendus arvesse erinevaid kultuuriaspekte, eriti selleks, et respektierida ja edendada oma kultuuride mitmekesisust.“

Seega on vastutanud ja vastutavad kultuuri valdkonna eest esmajoones liikmesriigid ja mõnedes riikides on kultuur suures osas piirkondliku või kohaliku tasandi pädevuses. Artiklis 151 ei nähta näiteks ette liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist. ELi tasandi meetmeid võttes tuleb täiel määral arvestada subsidiaarsuse printsiipi ning ELil oleks seejuures pigem liikmesriikide meetmeid toetav ja täiendav kui asendav funktsioon. EL arvestaks liikmesriikide eripära ja ergutaks kultuurivahetust, dialoogi ja vastastikust mõistmist.

2.1. ELi sisesed tegevuspõhimõtted ja programmid

EL juba osaleb Euroopa kultuurialase tegevuse edendamises mitmete oma programmide ja meetmete kaudu:

- Ühenduse kultuuriprogrammid on olnud väga viljakad. Praegune programm „Kultuur“ (2007–2013)³ teeb sammu edasi vastastikuse mõistmise lihtsustamisele, loovuse arendamisele ja meie kultuuride vastastikusele rikastamisele kaasa aitamisega. Programmi raames aidatakse tuhandeid kultuuriorganisatsioone selliste kultuuri- ja kunstiprojektide kavandamisel ja rakendamisel, mis aitavad süvendada Euroopa kultuuripärandi tundmist ning selle levitamist, edendavad kultuurivahetust, kunsti- ja kirjandusloomet ning kirjandusteoste tõlkimist. Toetatakse ka Euroopa tasandil kultuurivaldkonnas tegutsevaid asutusi ning tunnustatakse peamisi Euroopa kultuurisaavutusi, näiteks Euroopa auhindade andmisega arhitektuuri, kultuuripärandi ja muusika valdkonnas ning ka Euroopa kultuuripealinnade algatusega.
- Ka mitmetel teistel programmidel on kultuurile ülimalt positiivne mõju, kas siis konkreetsete kultuuriprojektide kaudu ja tänu neile võõrkeelte kasutamise edendamise kaudu; tihedate õppimise ja kultuuri vaheliste seoste ja isiklike kultuurikogemuste tunnetamise kaudu. Sellised programmid on „Kodanike Euroopa“ (2007–2013)⁴, mis samuti põhineb asutamislepingu kultuuri käsitleval

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12.detsembri 2006. aasta otsus nr 1855/2006/EÜ (ELT L 372, 27.12.2006).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12.detsembri 2006. aasta otsus nr 1904/2006/EÜ (ELT L 378, 27.12.2006).

artiklil ning edendab Euroopa kodanikuaktiivsust, elukestva õppe (sh Erasmus ja Erasmus Mundus), mitmekeelsuse ja noorsoovahetuse toetusprogrammid.

- Kinematograafia ja audiovisuaalsektoris edendatakse Euroopa audiovisuaaltööstuse konkurentsivõimet 1991. aastal alustatud programmiga MEDIA⁵. See programm on ette nähtud ka selleks, et edendada kultuuridevahelist dialoogi, parandada Euroopa kultuuride vastastikust mõistmist ning arendada kultuurilist potentsiaali. 16. novembril 2005 võeti vastu ka soovitus filmipärandi ja sellega seotud tööstustegevuse konkurentsivõime kohta, milles sätestati konkreetsed filmipärandit käsitlevad meetmed.
- Paljud teised ühenduse rahalise toetuse programmid aitavad oluliselt kaasa kultuuri edendamisele. Ühtekuuluvuspoliitika või maaelu arengu poliitika toetusfondide kaudu saadav toetus võib aidata näiteks kultuuripärandit restaureerida või edendada sellist loovtööstust, mis aitab kaasa piirkonna atraktiivuse suurendamisele või elukutseliste kultuuritöötajate koolitamisele. Kultuuri arendatakse ka infoühiskonna arendamise vahenditest (nt digitaalraamatukogude algatuse kaudu, mille eesmärk on teha Euroopa mitmekesine kultuuri- ja teaduspärand Interneti teel paremini kättesaadavaks) ja teadusuuringute vahenditest (teadusuuringute raamprogrammid).

Mitmetel ühenduse meetmetel on oluline roll ka kultuurisektori õigusliku raamistiku kujundamisel.

Ühenduse meetmete puhul, mis võetakse asutamislepingu artikli 151 lõike 4 alusel, on jätkuvaks väljakutseks õige tasakaalu leidmine erinevate seadusega ettenähtud poliitikavaldkondade eesmärkide vahel, kuhu kuulub ka kultuurilise mitmekesisuse edendamine.

- Väga tugev seos on kultuuri ja loomingu edendamise ning autorikaitset ja sellega seonduvaid õigusi käsitlevate ELi õigusaktide vahel. Kõnealused õigusaktid kaitsevad autorite, produtsentide ja kunstnike õigusi, et tagada neile oma töö eest vastav tasu, ning võimaldavad samal ajal levitada nende õigustega kaitstud teoseid või fonogramme, tagades seega kodanikele juurdepääsu Euroopa rikkale ja mitmekesisele kultuuripärandile.
- Piirideta televisiooni direktiiviga, mis võeti vastu 1989. aastal ja milles sätestati teleaadete piiriülese edastamise tingimused Euroopa siseturul, moodustati õiguslik raamistik Euroopa audiovisuaalsete teoste vabaks ringluseks ELi piires. See aitas märgatavalt kaasa meediaalase pluralismi ja kultuurilise mitmekesisuse tugevnemisele. Seega arendatakse kultuurilist mitmekesisust ka Euroopa tasandi ja sõltumatu tootmise edendamise kaudu.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. novembri 2006. aasta otsus nr 1718/2006/EÜ (ELT L 327, 27. 11. 2006).

- Artikli 87 lõike 3 punkti d⁶ sisseviimise tulemusena Maastrichti lepingusse võetakse riigiabi andmisel arvesse ka kultuurilisi kaalutlusi. Kõnealuse sätte alusel on komisjon juba heaks kiitnud mitmeid riiklikke meetmeid, millest on kasu saanud sellised erinevad valdkonnad, nagu muuseumid, riiklik pärand, teatrietenduste ja muusika tootmine, trükitud kultuurimeedia, kinematograafia ja audiovisuaalsektor.
- EL on nimetanud 2008. aasta Euroopa kultuuridevahelise dialoogi aastaks⁷, et levitada ja tõsta esile kultuuridevahelise dialoogi parimaid tavaid, eesmärgiga kujundada jätkusuutlik strateegia ka 2008. aasta järgseks perioodiks. Selle dialoogi keskmes on mitmekeelsus.
- Lähtudes olemasolevatest ühenduse rahastamisprogrammidest soovib komisjon nimetada 2009. aasta Euroopa loovuse ja uuenduslikkuse aastaks hariduse ja kultuuri valdkonnas, et tõsta avalikkuse teadlikkust, hoogustada vastavateemalisi arutelusid liikmesriikides ning aidata kaasa loovuse, uuenduslikkuse ja kultuuridevahelise kommunikatsiooni pädevuse edendamisele.

Viimastel aastatel on liikmesriigid püüdnud leida uusi paindlikke koostöövorme, et teha veelgi tihedamat koostööd ühiste eesmärkide saavutamisel. Nõukogu on heaks kiitnud mitmeaastase töökava aastateks 2005–2007⁸ ning välja on töötatud paindlikud koostöövormid konkreetsete valdkondade kaupa, nagu muuseumikollektsioonide liikuvus. Ministrite korralised konverentsid on samuti kaasa aidanud parimate tavade vahetusele ja poliitilisele dialoogile.

Euroopa Parlament on oma aruannetes ja soovitustes pidevalt üles kutsunud koostöö tugevdamisele⁹. Majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komitee on rõhutanud korrastatud kodanikuühiskonna ning kohalike ja piirkondlike ametiasutuste rolli.

Need kogemused ja käesoleva teatise ettevalmistuste käigus peetud laiaulatuslike konsultatsioonide tulemused on viinud komisjoni järelduseni, et nüüd on käes õige aeg kultuurivaldkonna ühise tegevuskava väljatöötamiseks ning uute partnerluste ja liikmesriikide, kodanikuühiskonna ja kolmandate riikide koostöömeetodite leidmiseks.

2.2. ELi välissuhted

Kultuuri peetakse ELi peamiste koostööprogrammide ja -vahendite¹⁰ ning ELi ja kolmandate riikide vahel sõlmitud kahepoolsete kokkulepete oluliseks osaks. See on ka Euroopa Nõukoguga tehtava koostöö nurgakivi, mis võimaldas ühiselt läbi viia nii Euroopa pärimuspäevi kui ka algatusi Lääne-Balkanil.

⁶ „sellist abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks, mis ei kahjusta kaubandustingimusi ja konkurentsi ühenduses määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega, võib lugeda ühisturu tingimustele vastavaks“.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta otsus 1983/2006/EÜ (ELT L 412, 30.12.2006).

⁸ Hariduse-, noorsoo- ja kultuurinõukogu 2616. istungi järeldused, 15.–16. november 2004.

⁹ Vt Aruanne Euroopa Liidu kultuurikoostöö kohta – Giorgio Ruffolo - A5-0281/2001.

¹⁰ Näiteks Cotonou leping Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani riikidega, naabrus- ja partnerlusprogrammid naaberriikide ja Venemaaga ning arengukoostöö rahastamisvahendi Aasiat ning Kesk- ja Ladina-Ameerikat käsitlevad programmid.

Paljusid erinevaid kultuuriprojekte ja -programme on mitmeid aastaid Euroopa Liidu finants- ja tehnilise abi raames rakendatud kogu maailmas paiknevates arengupiirkondades. Nende kultuurimeetmete eesmärk on kultuuripärandi säilitamine ja restaureerimine, kunstiteoste tootmine ja ringlus, muuseumide loomine või restaureerimine, kohalike kultuuritöötajate ja kunstnike suutlikkuse tõstmine ning suuremate kultuuriürituste korraldamine. Komisjon eraldab rahalisi vahendeid ja võtab meetmeid ka kultuuritööstuse loomise ja selle tõhustamise toetamiseks, eelkõige partnerriikide kinematograafia- ja audiovisuaalsektoris, ning seab eesmärgiks kultuuri parema kättesaadavuse ja kultuurilise mitmekesisuse kolmandates riikides.

Sellega on tihedas seoses inimõiguste järgimine, kultuuriliste õiguste kaitse ja edendamine, põlisrahvaste õigused ning ka vähemuste hulka kuuluvate või sotsiaalse eripäraga isikute õigused, millele Euroopa Liit on järjest enam tähelepanu pööranud.

Kultuuridevaheline dialoog kui üks rahu säilitamise ja konfliktide vältimise põhivahend kuulub kahtlemata kõnealuste meetmete põhieesmärkide hulka. Kõige olulisemad meetmed selles suunas võeti komisjoni presidendi asutatud nõuanderühma initsiatiivil ja nende meetmete tulemusena loodi näiteks Anna Lindhi Euroopa–Vahemere Fond kultuuridevahelise dialoogi edendamiseks Aleksandrias ning algatati konkreetset kultuuriarutelud poliitilise dialoogi raames paljude kolmandate riikidega.

Komisjon alustas hiljuti ka oma avaliku diplomaatia tugevdamist, korraldades kultuuriüritusi, mis sageli viidi läbi koostöös liikmesriikide kultuuriasutustega või nendevahelise koostöö tulemusena, et lähetada kolmandatesse riikidesse olulisi teateid Euroopa ja Euroopa identiteedi ning Euroopa kogemuse kohta kultuurisildade ehitamisel.

Üldisemal tasandil on komisjon 2007.–2013. aasta finantsperspektiivi raames koostanud mitmeaastased temaatilised programmid, et rahastada ühenduse meetmeid nii arenguriikides ja -piirkondades kui ka rahvusvahelisel tasandil. Temaatilised programmid „Investeeringud inimestesse“ ja „Valitsusvälised osalejad ja kohalikud ametivõimud arenguprotsessis“ on selleks, et täiendada geograafilist koostööd riiklike kultuurivaldkonna strateegiadokumentide kaudu. Hiljutised küsitlused näitavad selgesti, et järjest tugevneva üleilmastumise õhkkonnas tahab suur enamus Euroopa kodanikest, lähtudes riigipeade ja valitsusjuhtide 2006. aasta juuni kohtumise tulemustest¹¹, et Euroopa ja selle väärtusi peegeldav välispoliitika oleks maailmas paremini nähtav. Kultuur on loomulikult sellise mitmepoolse, konsensust loova lähenemisviisi keskpunkt.

UNESCO kultuurilise väljenduse mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni kiire jõustumine näitab kultuurilise mitmekesisuse uut rolli rahvusvahelisel tasandil: konventsioonis osalejatena on ühendus ja liikmesriigid kohustunud tugevdama globaalse valitsemise ja jätkusuutliku arengu vastset kultuurisammast, eelkõige tõhustades rahvusvahelist koostööd.

¹¹ Euroopa Ülemkogu kiitis heaks komisjoni ettepaneku „Euroopa maailmas: praktilised ettepanekud suurema kooskõla, tõhususe ja nähtavuse saavutamiseks”, KOM(2006) 278.

3. EUROOPA KULTUURIVALDKONNA TEGEVUSKAVA EESMÄRGID

2006. aasta ulatuslikel konsultatsioonidel saavutati uue ELi kultuurivaldkonna tegevuskava suhtes tugev üksmeel, mis võimaldab komisjonil tugineda saavutatule ja tõhustada käimasolevaid meetmeid. Tegevuskava tugineks kolmele omavahel seotud eesmärkide rühmale:

- kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuridevahelise dialoogi edendamine;
- kultuuri kui loovuse allika edendamine Lissaboni majanduskasvu ja töökohtade loomise strateegia raames;
- kultuuri kui Euroopa Liidu rahvusvaheliste suhete olulise mõjuri edendamine.

Neist eesmärkidest tuleks juhinduda edasiste ELi meetmete võtmisel. Kõiki osalejaid kutsutakse andma oma panust, võttes täiel määral arvesse subsidiaarsuse printsiipi.

- Liikmesriikide ja nende piirkondade jaoks tähendaks see oma poliitika edasist arendamist asjaomastes valdkondades, pidades silmas ühiseid eesmärke ja meetmete ühist kooskõlastamist, muu hulgas avatud koordineerimismeetodi ja ELi rahaliste vahendite kaudu.
- Kultuuri valdkonna sidusrühmade jaoks, nagu kutseorganisatsioonid, kultuuriasutused, valitsusvälised organisatsioonid, Euroopa võrgustikud, fondid jne, tähendaks see pühendumist dialoogile ELi institutsioonidega ja uue ELi poliitika ja uute meetmete väljatöötamise toetamist ning samuti omavahelise dialoogi arendamist.
- Komisjoni jaoks tähendaks see oma sise- ja välispoliitika tõhustamist, ühenduse rahastamisprogrammide ajakohastamist, uudset suhtlemisviisi, heade tavade vahetust ja dialoogi kõigi meetmetes osalejatega.
- Kõigi meetmetes osalejate jaoks tähendaks see uuenenud partnerlust ja vastutustunnet ELi võetud meetmete rakendamisel eesmärkide saavutamiseks.

Järgnev osa selgitab üksikasjalikult kõiki neid laiemaid eesmärke.

3.1. Kultuuriline mitmekesisus ja kultuuridevaheline dialoog

„Kunst on see, mis võib kujundada noorte isikuomadusi, võib avada nende meeled, sisendada austust kaasinimeste vastu ning panna ihaldama rahu“. Yehudi Menuhin

Riiklike ja piirkondlike erinevusi arvestav kultuuri õitseng liikmesriikides on EÜ asutamislepinguga kehtestatud oluline ELi eesmärk. Et tõsta esile meie ühist kultuuripärandit ja austada kõikide meie ühiskonna erinevate kultuuride panust ning hoida kultuurilist mitmekesisust, on vaja kultuuride vahelist avatust ja kultuurivahetust. Kuna me elame järjest paljukultuursemas ühiskonnas, on meil vaja edendada kultuuridevahelist dialoogi ja kultuuridevahelise kommunikatsiooni oskusi. Need on olulised maailmamajanduse seisukohast, tagamaks tööalast konkurentsivõimet, kunstnike ja kultuuritöötajate kohanemisvõimet ja liikuvust ja ka kunstitoodete ringlust. Kuna kultuurilise mitmekesisuse

arengust saavad kõige enam kasu kodanikud, on kultuur ja kultuuritooted vaja teha neile kättesaadavamaks.

Tuleks seada järgmised konkreetsed eesmärgid:

- kunstnike ja elukutseliste kultuuritöötajate liikuvuse ja igat liiki kunstiloomingu piiriülese ringluse edendamine:
 - avaliku ja erasektori rahaliste vahendite koondamine kunstnike ja kultuuritöötajate liikuvuse edendamiseks ELis;
 - kunstiteoste ja muude kunstilise loomingu vormide ringluse edendamine;
 - parandada üleeuroopalist kooskõlastamist kultuuritöötajate ELi-sisest liikumist mõjutavates valdkondades, et arvestada lühiajaliste ja sagedaste teises liikmesriigis viibimisega seotud asjaoludega.
- Edendada ja tugevdada kultuuridevahelise kommunikatsiooni oskusi ja kultuuridevahelist dialoogi, eelkõige arendades kultuuride eripära mõistmist, sotsiaalset ja kodanikupädevust ning võõrkeelteoskust, mis kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu (2006) määratletud¹² elukestva õppe võtmepädevuste hulka.

3.2. Kultuur kui loovuse allikas Lissaboni majanduskasvu ja töökohtade loomise strateegia raames

„Intelligentsusele on omane erinevuste loomine“. Francesco Alberoni

Kultuuritööstus ja loomingu sektor aitavad oluliselt kaasa Euroopa SKT kasvule ja töökohtade loomisele. Näiteks ühe hiljuti komisjoni jaoks läbi viidud sõltumatu uuringu põhjal selgus, et 2004. aastal töötas kultuurisektoris enam kui 5 miljonit inimest, mis moodustab 3,1% kogu EL 25 töötavast rahvastikust. 2003. aastal tootis kultuurisektor umbes 2,6% ELi SKTst ja majanduskasv selles valdkonnas oli märgatavalt suurem kui üldine majanduskasv aastatel 1999–2003¹³. Need tööstusharud ja nendes tähtsaks loovus on üleilmastumise tingimustes Euroopa majanduse ja konkurentsivõime jaoks tohutu väärtusega.

Kultuuri rolli loovuse ja innovatsiooni toetaja ja edendajana tuleb süvendada ja edendada. Loovus on sotsiaalse ja tehnilise innovatsiooni alus, seega oluline majanduskasvu, konkurentsivõime ja töökohtade loomise toukejõud ELis.

Tuleks seada järgmised konkreetsed eesmärgid:

- arendada loovust hariduse valdkonnas, kaasates kultuurisektori kui potentsiaalse elukestva õppe valdkonna, ning tähtsustada kultuuri ja kunsti osa formaalses ja mitteformaalses hariduses (sealhulgas keeleõppes);

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes (2006/962/EÜ) (ELT L 394, 30.12.2006, lk 10).

¹³ Vt KEA uuring Euroopa Komisjonile "Euroopa kultuurimajandus," 2006, http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/studies_en.html.

- tõsta kultuurisektori suutlikkuse taset, toetades juhtimisoskuste, ettevõtluse, Euroopa mõõtme/turu teadvustamise alast koolitust kultuurisektoris ning püüdes leida uusi rahastamise, sealhulgas sponsorluse allikaid ja teha need kättesaadavamaks;
- luua loomingulisi partnerlusi kultuurisektori ja muude sektorite vahel (info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, teadusuuringud, turism, sotsiaalpartnerid jne), tugevdamaks investeringute sotsiaalset ja majanduslikku mõju kultuurile ja loomingule, pidades eelkõige silmas tõhusamat majanduskasvu ja töökohtade loomist ning piirkondade ja linnade arengut ja ligitõmbavust.

3.3. Kultuur kui rahvusvaheliste suhete oluline mõjur

„Kõik kultuurid on sündinud segunedes, suheldes, vastandudes. Vastasel juhul, isoleerituna, tsivilisatsioon sureb“. Octavio Paz

UNESCO kultuurilise väljenduse mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsioonis osalejatena on ühendus ja liikmesriigid kindlameelselt otsustanud, et Euroopa peab võtma kultuuri valdkonnas rahvusvaheliste suhete tasandil uue ja initsiatiivikama rolli, ning tooma kultuurimõõtme ühe olulise aspektina oma suhetesse partnerriikide ja –piirkondadega. See peaks aitama edendada Euroopa kultuuride tundmist ja nende mõistmist üle kogu maailma.

Sellise integratsiooni saavutamisel on otsustava tähtsusega aktiivse kultuuridevahelise dialoogi arendamine kõigi riikide ja piirkondadega, kasutades näiteks ära Euroopa keelte seotust paljude riikide keeltega. Seoses sellega on samuti oluline edendada meie partnerite kultuurilise mitmekesisuse rikkust, toetada kohalikku identiteeti, teha kohalik kultuur kättesaadavamaks ning seeläbi soodustada sotsiaalmajanduslikku arengut otseselt mõjutada võivate majandusjõudude teket.

Sellele tuginedes järgib EL kahte paralleelset lähenemisviisi, milleks on:

- kultuurimõõtme ning erinevate kultuurinähtuste süstemaatiline integreerimine välissuhete ja arenguvaldkonna tegevuspõhimõtetesse, projektidesse ja programmidesse; see tõstaks diplomaatilise tegevuse kvaliteeti ja tõhustaks ELi kõigi koostöömeetmete elujõulisust ja jätkusuutlikust;
- konkreetsete kultuurimeetmete ja ürituste toetamine – kultuur on omaette väärtus ja kultuuri kättesaadavust tuleb pidada arengupoliitika esmaseks ülesandeks.

Tuleks seada järgmised konkreetsed eesmärgid:

- jätkata poliitilist dialoogi riikide ja piirkondadega kultuuri valdkonnas ja edendada kultuurivahetust ELi ja kolmandate riikide ja piirkondade vahel;
- edendada kultuuritoodete ja -teenuste turulepääsu nii Euroopa kui muudel arengumaade turgudel, kasutades selleks ette nähtud meetmeid ja ka kokkuleppeid, millega tagatakse sooduskoheldamine või kaubandusega seonduva abi meetmed;

- kasutada oma välis- ja arengupoliitikat kultuurilise mitmekesisuse kaitsmiseks ja edendamiseks rahalise ja tehnilise toetuse andmisega, ühelt poolt selleks, et säilitada kultuuripärandit ja teha see kättesaadavaks, ning teiselt poolt selleks, et aktiivselt innustada ja hoogustada kultuurilist tegevust kogu maailmas;
- tagada, et kõigis ELi koostööprogrammides ja projektides võetaks väljatöötamise ja ka rakendamise käigus täiel määral arvesse kohalikku kultuuri ja hõlbustatakse juurdepääsu kultuurile ja kultuuri väljendusvormidele, kaasa arvatud inimeste isiklikud kontaktid. Eriti olulisel kohal on haridus, sealhulgas kultuuriintegratsiooni toetamine arengumaades hariduse kõigi tasandite õppekavades;
- edendada ELi aktiivset kaasamist kultuuriga tegelevate rahvusvaheliste organisatsioonide töösse ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tsivilisatsioonide liidu tegevusse.

4. UUED PARTNERLUSED JA TÖÖMEETODID

Et koostada oma kultuurivaldkonna tegevuskava peab Euroopa tuginema partnerlusele kõigi osalejate vahel. Sellel partnerlusel on neli olulist mõõdet.

4.1. Dialoogi jätkamine kultuurisektoriga

Komisjon on otsustanud pidada kultuurisektoriga korrapäraselt dialoogi, mille raames saaks toimuda regulaarne arvamuste ja parimate tavade vahetus. See oleks ka panus poliitika kujundamise protsessi, meetmete rakendamise järelevalvesse ning hindamisse.

Seaduslikkuse tagamiseks peaks kultuurisektor, kui vähegi võimalik, jätkama oma sektori korraldamist, et saaks määrata usaldusväärsed esindusorganisatsioonid. Komisjon tervitab juba saavutatud edu selles töös, sest on tekkinud mõned esindusorganisatsioonid ja koostööstruktuurid, nagu kodanikuühiskonna platvorm kultuuridevahelise dialoogi pidamiseks.

Komisjon siiski mõistab kultuurisektori eripära, eelkõige selle ebaühtlust (elukutseliste organisatsioonid, erineva iseseisvusastmega kultuuriasutused, valitsusvälised organisatsioonid, Euroopa ja Euroopavälised võrgustikud, fondid jne), samuti kultuuritööstuse eri harude ja teiste kultuurivallas tegutsejate vahelise kommunikatsiooni puudumist lähiminevikus, ning seda, milliseid probleeme see seoses sektori intensiivsema struktureerimisega põhjustab. See kõik on vähendanud kultuurisektori häält Euroopa tasandil.

Selleks et arendada edukamat dialoogi komisjoni ja erinevate kultuurivaldkonnas tegutsejate vahel pakub komisjon välja järgmised sammud:

- sektor kaardistada, et teha kindlaks ja paremini mõista selle sidusrühmade kogu ulatust;
- luua kultuurifoorum sidusrühmadega konsulteerimiseks ja toetada sidusrühmade isereguleeruva platvormi või mitmete selliste platvormide teket;

- innustada tuntud kunstnikke ja intellektuaale (nn kultuurisaadikud) avaldama oma arvamust Euroopa tasandil; välja selgitada, kas oleks võimalik ja mõistlik Internetis läbi viia virtuaalne Euroopa foorum arvamustevahetuseks, kunstiliseks väljenduseks ja kodanikele lähemale jõudmiseks;
- julgustada kultuurisektori sotsiaalpartnereid jätkama sõltumatut sotsiaaldialoogi asutamislepingu artiklite 138 ja 139 alusel. Seesugused komiteed on juba olemas kunstnike jaoks, kes tegelevad elava esitusega või on tegevad audiovisuaalsektoris;
- tuua kultuuri mõõde Euroopa avalike arutelude temaatikasse ja kaasata selleks komisjoni vastavaid struktuure. Kultuuri keskele kohale asetamisega hoogustub dialoog ning kaasatakse uusi kogukondi.

4.2. Avatud koordineerimismeetodi kasutuselevõtmine

Nagu juba eespool märgitud, võtsid liikmesriigid nõukogus vastu ühise töökava aastateks 2005–2007. Nüüd on vaja seda töökava uuendada ja komisjon leiab, et aeg on küps, et ka liikmesriigid jätkavad koostöö süvendamist, kasutades selleks avatud koordineerimismeetodit kui vahendit koostöö süvendamiseks partnerluse vaimus.

Avatud koordineerimismeetod pakub liikmesriikidele kultuurivaldkonnas sobiva koostööraamistiku. See on valitsustevaheline mittesiduv raamistik tegevuse kooskõlastamiseks ja tegevuspõhimõtete vahetuseks ning sobib kasutada kõnealuses valdkonnas, mis jääb suuresti liikmesriikide pädevusse. Selle sisuks on ühistes eesmärkides kokkuleppimine, nende täideviimise järjepidev jälgimine, ning parimate tavade ja asjakohase teabe vahetus, et soodustada üksteise kogemustest õppimist.

Avatud koordineerimismeetod on kasutusel tööhõive, sotsiaalkaitse, hariduse ja noorsootöö valdkondades. Neis valdkondades on kõnealune meetod aidanud liikmesriike tegevuspõhimõtete väljatöötamisel, sest pidev osalemine Euroopa tasandi tegevuses suurendab nende põhimõtete kaalu riiklikul tasandil ja on lisastiimuliks. See võimaldab liikmesriikidel ka üksteiselt õppida. Samuti annab see neis poliitikavaldkondades osalejatele võimaluse kaasa rääkida Euroopa tasandil, mis ilma selle meetodita ei oleks võimalik.

Siiski on avatud koordineerimismeetodi kavandamisel selles valdkonnas oluline täiel määral arvesse võtta kultuurisektori eripära. Partnerluse vaimus tegutsemine tähendab siinkohal paindlikku lähenemist, kus püstitatakse üldised eesmärgid ning lepatakse kokku küllaltki paindlikus aruandluses (nt ei ole ette nähtud võrdlusandmeid).

Komisjon teeb ettepaneku, et ministrite nõukogu kinnitab käesoleva teatise põhjal eespool soovitatud eesmärgid, määrab kindlaks prioriteedid ja vaatab eesmärgid ja prioriteedid läbi iga kahe aasta järel. Läbivaatamise ühe osana koostab komisjon koos liikmesriikide kõrgetasemeliste esindajatega iga kahe aasta järel ühisaruande, kus võetakse kokku peamised teemad ja suundumused ning arutatakse liikmesriikide saavutusi ühiste eesmärkide järgimisel.

Liikmesriike julgustatakse selle läbivaatamise käigus tegema koostööd kohalike ja piirkondlike ametiasutuste ja kultuuri valdkonna sidusrühmadega ning kirjeldama oma riiklikes aruannetes, kuidas nad neid on kaasanud. ELi tasandil kaasab komisjon sidusrühmad eespool nimetatud kultuurifoorumi kaudu. Kõnealuse aruande avaldamisele eelneval aastal korraldab komisjon kohtumise, et saada tagasisidet kodanikuühiskonna esindajatelt.

Tegevusse tuleb kaasata Euroopa Parlament, majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komitee.

Välissuhete alaste eesmärkide saavutamiseks võetakse vajaduse korral kasutusele ELi välissuhete raamistik ning kaasatakse ka välisministrid. Komisjon püüab koos liikmesriikidega tõhustada kultuurialase koostöö üleeuroopalist koordineerimist ning ka parimate tavade väljaselgitamist ja levitamist. Jätkuvalt on koordineerimise tõhustamisel ja ühtlustamisel tähelepanu keskmes riiklike strategiadokumentide ja ühise toetusstrateegia ettevalmistamine.

4.3. Põhjendatud otsustel rajaneva poliitikakujundamise toetamine

Komisjoni roll seoses kõigi eelnimetatud eesmärkide ja teatistes soovitud avatud koordineerimismeetodiga on vajaduse korral toetav ja koordineeriv.

Eespool nimetatud eesmärkide järgimine tähendab seda, et süvendatakse arusaamist kultuurisektori panusest Lissaboni strateegiasse, aidates kaasa põhjendatud otsuste tegemisele tegevuspõhimõtete kujundamisel. See tähendab olemasoleva teabe ja juhtumiuuringute tulemuste jagamist ning koostööd hindamis- ja mõjuanalüüsi meetodika arendamisel. See tähendab ka seda, et riiklik statistiline teave tuleb läbi vaadata ja vajaduse korral täiustada ning tagada, et riiklikud andmed, mille kogumist koordineerib EUROSTAT, oleksid paremini võrreldavad.

Seepärast algatab komisjon kavandatud eesmärkide ja põhjendatud otsustel rajaneva poliitikakujundamise ja tegevuse toetamiseks mitmed uuringud ning võtab meetmeid komisjoni talituste vahelise koostöö tõhustamiseks. Komisjon toetab võrgustikke, mis ühendavad mõjuhindamisel ja kultuuripoliitika hindamisel osalejaid Euroopa, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

4.4. Kultuuriküsimuste esiletõstmine kõigis seonduvates valdkondades

EÜ asutamislepingu artikli 151 lõige 4 kutsub ühendust üles lepingu muude sätete kohase tegevuse puhul arvesse võtma kultuuriaspekte, eriti selleks, et tunnustada ja edendada ühenduse kultuuride mitmekesisust.

Et seda ülesannet paremini täita, peab komisjon tugevdama oma sisemist talitustevahelist koordineerimist ja süvendama kultuurilise mitmekesisuse ja teiste ühenduse tegevuspõhimõtete koosmõju analüüsi, et saavutada õigusloome või finantstegevusega seotud otsuste ja ettepanekute tegemisel tasakaal erinevate seadusest tulenevate poliitikaeesmärkide (sinna hulka kuulub ka kultuurilise mitmekesisuse edendamine) vahel. Selleks asutas komisjon hiljuti uue talitustevahelise rühma ja peaks üldisemas plaanis tugevdama komisjonisisest talitustevahelist koordineerimist.

Seoses välissuhetega tuleb erilist tähelepanu pöörata multikultuurse, kultuuridevahelise ja religioonidevahelise dialoogi arendamisele, et aidata kaasa ELi ja rahvusvaheliste partnerite vahelisele mõistmisele ja kaasata üha suuremat kogukonda partnerriikides. Sellega seoses on väga olulised haridus ja eriti inimõiguste alane haridus. Uus programm Erasmus Mundus aitab sellele kaasa. Komisjon toetab dialoogi ja kultuuritegevust Euroopa naabruspoliitika (ENP), programmis „Investeeringud inimestesse“ ja sellistes organisatsioonides, nagu Anna Lindhi fond Euroopa-Vahemere piirkonnas ning ka ÜRO tsivilisatsioonide liit, osalemise raames.

Mõnede ENP-piirkonna naaberriikidega Aasias ja mujal on loodud konkreetsed koostööprogrammid (nt India kultuuri fond). Need on sõltumatud meetmed.

Et tõhusalt toetada kultuurikeskseid meetmeid AKV riikides, teeb Euroopa Komisjon ettepaneku luua Euroopa ühise panusena ELi-AKV-riikide kultuurifond, et toetada AKV riikide kultuuritoodete levikut ja mõnedel juhtudel ka tootmist. See fond toetaks kohalike turgude ja tööstuse teket, lihtsustades ja suurendades kohalike inimeste ligipääsu kultuurile ja kultuurilise väljenduse mitmesugustele vormidele. Selle fondi abil oleks samuti võimalik tuua rohkem AKV-riikide kultuurikaupu Euroopa turgudele, luues paremaid võimalusi ligipääsuks turustusvõrgustikele ja -platvormide ELis.

Kümnes Euroopa Arengufond annaks sellele fondile stardiraha ja seda fondi saaks täiendada ELi liikmesriikide rahalise toetusega.

5. KOKKUVÕTE

„Kultuur ei ole luksus, ta on vajadus“. Gao Xingjian

Komisjoni arvates on õige aeg uue Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskava jaoks, milles võetakse arvesse tänapäeva üleilmastuvat maailma.

Käesolevas teatises esitatakse konkreetsed ettepanekud nii ühiste eesmärkide kui ka uute meetodite kohta ELi kultuurialase koostöö hoogustamiseks.

Euroopa Parlamenti, nõukogu, regioonide komiteed ja majandus-ja sotsiaalkomiteed kutsutakse üles avaldama oma arvamust käesoleva teatise kohta.

Nõukogul palutakse astuda samme, et teatises soovitatud avatud koordineerimismeetodit kasutades võtta vastu otsused ühiste eesmärkide ja asjakohase aruandlusmenetluse kohta. Euroopa Ülemkogul palutakse nimetatud otsused oma järeldustes kinnitada.